

SECTIO III.

DE ADORATIONE CHRISTI, CULTU SANCTORUM, ET SS. IMAGINUM.

Disputatis hactenus iis, quæ Christi excellentiam attinebant, demum de adoratione, utpote quæ in illa fundatur, Christo debita, restat, ut tractemus. Coniungimus una de cultu Sanctorum ac SS. imaginum controversias: tum ob aliquam affinitatem cum prima; tum quod non occurrat opportunior alibi in Theologia locus. Cæterum contra varium errorum genus hoc loco suscipitur disputatio. Unam equidem Christo Deo et homini adorationem *Nestorius* tribuit; sed maligno sensu, ob qualemcumque honoris consortium, ex morali hominis cum Verbo conjunctione, ac quo modo purpura cum rege adoratur. Verbum a carne separandum putabant *Ariani*, ut adorari posset. Mediam carni Christi adorationem tribuisse dicitur *Gilbertus Porretanus*. Sacrarum vero imaginum venerationem præter Iconoclastas veteres damnarunt sec. XII. *Waldenses*, *Petrobrussiani*, *Henriciani*, *Albigenses*; sec. XIV. *Hieronimus de Praga*; sec. XVI. *Lutherani*, ac *Calviniani*, amplexi insuper circa cultum Sanctorum, Reliquiarum, S. Crucis Domini, damnatam olim a toto Christiano orbe impietatem *Manichæorum*, *Vigilantii*, ac similibus, ut, de eorum doctrina quid sit tenendum, vel ex maioribus, a quibus hauserunt, facile quivis iudicium ferat.

ARTICULUS I.

AN ET QUOMODO CHRISTUS ADORANDUS?

Nota. Adoratio, ex se vox generica est, quemvis cultum significare apta, quem alicui deferimus ob excellentiam illius, aut dignitatem; unde et in Scriptura rebus plane diversis tribuitur; ac proinde varia *adorationis* significatio ex subjecto, cui tribuitur, determinari debet. Inde quoque in *politica*, seu civilem, tum *religiosam*, sive sacram, dividitur. Prior est, quam ob dignitatem aut excellentiam civilem, quæ in aliis est, tribuimus, velut regibus, etc. Posterior, quam ex motivo religionis, ob supernaturalem excellentiam aliquam in altero, huic præstamus: hæcque vel est *absoluta*; si quid ob excellentiam propriam, quam habet, adoramus: ita ut adoratio in propria rei excellentia sistat, quin tendat ulterius: vel *respectiva*; si quid colimus ob excellentiam, non propriam, sed alterius, quocum connectitur, quem repræsentat, et ad quem refertur.

Porro *adoratio religiosa* tres sub se species complectitur: *latrariam*, estque adoratio religiosa, suprema et singularis, quam soli Deo debemus ob excellentiam divinam ipsi propriam, quæque proinde nulli alteri per se communicabilis est juxta Deut. 9. et 10. *Domnum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Deinde *duliam*, quæ creaturis ob excellentiam creatam defertur.

Hyperduliam denique, quæ quidem etiam in eo, cui exhibetur, pro motivo excellentiam creatam dicit; sed aliis excellentiis creatis majorem aut supereminentem ob prærogativas, perfectiones, dona specialia, qualem Dei Genitrici impendimus. Unde hic cultus a *dulia*, non specie, sed solo gradu differt.

Cæterum in omni adoratione *duplex actus* exigitur internus; *primus* dicitur actum intellectus; *secundus* voluntatis: ex parte prioris importatur iudicium speculativum de excellentia alterius; et iudicium practicum, honestum esse, nos illi submitti propter excellentiam suam, et nostram respectu ejus inferioritatem: ex parte alterius importatur imperium se demittendi ob superiorem illam in altero excellentiam. Unde demum existit executio ipsa; quæ non debet esse necessario semper actus externus corporis, v. g. se inclinantis; sed esse potest actus solus interior: ut actus fidei, spei, charitatis.

Quæritur nunc: utrum Christus, non *qua Deus* tantum, ut per se patet; sed et quæ homo religionis cultu adorari debeat?

487. *Dico.* Christus homo in utraque natura, divina et humana, subsistens, h. e. homo Deus; sive humana Christi natura Verbo hypostatice conjuncta, uno eodemque *latrariæ* actu absolute adorari debet, quo Verbi divinitas.

Prob. I. Ex S. SCRIPTURA, quæ, dum Christum adorandum docet, nunquam inter naturam divinam et humanam distinguit; sed semper adorationem terminat ad Christum utraque natura constantem. Joan. 5. 22. *Neque Pater judicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem:* sed Pater cultu *latrariæ* adorandus est; ergo. Ad Hebr. 1. 6. *Et adorent eum omnes angeli Dei.*

Prob. II. Ex CONCILIIIS ET SS. PATRIBUS. 1º. Concil. LATERANENSE sub MARTINO I. Secret. vel Consult. 4. Can. 9. (Lab. t. 6. p. 231. D.) ita definit: *Si quis una adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne non adorat, juxta quod sanctæ Dei Ecclesiæ ab initio traditum est; talis anathema sit.* Idem definiit Syn. gen. VI. Can. 9. Ac Synodus gen. VII. Act. 6. docet, non esse humanitatem a divinitate separandam, cum adoratur Christus; sed utrumque ut unum *latrariæ* adorari.

2º. Ex SS. PATRIBUS. *Rem creatam*, ait ATHANAS. epist. ad Adelpium n. 3. *non adoramus... Sed rerum creatarum Dominum, carnem factum, Dei Verbum adoramus. Etsi enim ipsa caro seorsim spectata, pars sit rerum creatarum; attamen Dei facta est corpus. Neque vero hujusmodi corpus a Verbo dividentes adoramus; neque cum Verbum volumus adorare, ipsum a carne removemus.* S. AMBR. L. 3. de Spiritu sancto cap. 11. n. 79. *Quam (Christi carnem) hodieque in mysteriis adoramus, et quam Apostoli in Domino Jesu... adorarunt... neque, cum adoratur tanquam Dei Filius, natus ex Virgine denegatur.* S. AUGUSTINUS Enarr. in. Ps. 98. n. 9. : *Adorate scabellum pedum ejus. Quæro quid sit scabellum pedum ejus; et dicit mihi Scriptura: Terra scabellum pedum meorum. Fluctuans converto me ad Christum, quia ipsum quæro hic; et invenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus; suscepit enim de terra terram; quia caro de terra est, et de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambu-*

lavit, et ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat nisi prius adoraverit: inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, et non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.

Prob. III. RATIONE. 1º. Deus absolute adorandus est: sed juxta orthodoxam doctrinam de communicatione idiomatum in Christo, hic homo est Deus; ergo. 2º. Quia eodem cultu et actu coluntur, quæ sunt suppositi, quo colitur ipsum suppositum; ita enim dum sanctum colimus dulciæ cultu, ob excellentiam sanctitatis in ejus anima residentem, colitur totus secundum animam et corpus: sed humanitas in Christo est suppositi, sive Verbi incarnati, tanquam rei adoratæ; ergo.

Igitur in actu adorationis *personalitas* se habet ut *objectum primum*, et ut *objectum materiale simul et formale*; *humanitas* vero ut *objectum secundarium* et *materiale tantum*; motivum enim adorationis non est humanitas secundum se ipsam, sed divinitas, ut inquit S. DAMASCEN. L. 4. de Fid. orthodox. c. 3. Adoratur caro Christi in incarnato Verbo Deo, non propter se ipsam; sed propter unitum, secundum hypostasim, Verbum Dei.

Dixi tamen in Concl. *natura humana Verbo hypostatice conjuncta*; humanitas enim Christi separata a Verbo, non est ita cultu latriæ adorabilis; quia spectata secundum se, ut præcisa a Verbo, cum sic non dicat ordinem ad Verbum, ac pura creatura sit; adorari eo cultu non debet, qui Deo convenit. Unde recte S. AUG. serm. 59. de Verb. Dom. (al. serm. 87.): *Si hominem (humanitatem) separaveris a Deo; neque illi credo, neque illi servio.* Nec refert, si sola mente separetur, ob easdem rationes. Hinc dum dicitur: *Christus qua homo est absolute adorandus; specificatve sumi debet humanitas; non reduplicatve, ut tō qua, vel in quantum, significet, humanitatem abstractam, et consideratam sine unione ad Verbum, esse rationem formalem adorandi.*

488. Obj. I. Adoratio latriæ debetur Deo soli: sed humanitas Christi non est Deus; ergo.

R. D. min. Humanitas Christi, sive homo, non est Deus, hypostatice unitus Verbo N. non est Deus a Verbo separatus et sejunctus C. Latriæ cultus soli Deo debetur, propter se et primario, ac tanquam motivo adorationis; hoc tamen non obstante, potest convenire alieui secundario, tanquam objecto terminativo, quod cum Verbo Deo unum est suppositum, ut in præsentia, ubi vera est hæc propositio: *Hic homo est Deus.*

Inst. 1. Cum Nestorius diceret, hominem coadorari cum Deo; se omni modo opponebat S. CYRILL. ALEXANDR., inque eos anathema jaciebat, qui ita loquerentur; ut constat ex ejus anathematismo octavo; ergo.

R. D. Ant. Anathema jaciebat in eos, qui ita loquerentur ad sensum et mentem Nestorii C. secus N. Quo sensu Nestorius dixerit, hominem assumptum cum Deo Verbo adorandum, illudque negavit S. CYRILLUS, jam expositum vide in Procem. n. 2.

Inst. 2. Nequit humanitas eodem amore amari super omnia, quo Christus; ergo nec eodem actu adorari.

R. D. Ant. Nequit eodem amore amari super omnia primario, ac tanquam objectum materiale et formale simul C. secundario, ac tanquam obje-

ctum materiale tantum N. Sicut adorari eam diximus; sic amari potest. Nec inde sequitur adorari eam per accidens, et non per se; nam totum, Christus, adoratur per se; ergo et humanitas, pars hujus totius.

Inst. 3. Hæc adoratio humanitatis Christi, non est absoluta; ergo respectiva, et per accidens. Prob. Ant. Hæc adoratio dicit respectum ad aliud, scilicet Verbum unitum; ergo.

R. N. Ant. Nam proprie respectiva est, quando unum *suppositum* adoratur ob excellentiam alterius *suppositi*; sic respective adoratur crux Christi, imagines Christi; quia motivum hæc adorandi non est in cruce, et imagine; sed extra illa in prototipo. Sed motivum adorandi humanitatem Christi est ipsius Verbi excellentia humanitati unita.

Ad prob. R. D. Hæc adoratio dicit purum respectum ad aliud N. dicit respectum, et simul unionem intrinsecam cum excellentia personæ, quæ videlicet est ratio adorandi C.

489. Obj. II. Humanitas Christi non est æqualis excellentiæ cum Verbo; ergo nec adoratione eadem cum illo adoranda.

R. D. Cons. Nec adoratione eadem, quæ respiciat eodem modo humanitatem et Verbum C. modo diverso, nimirum Verbum, ut objectum materiale et etiam formale, sive motivum adorandi; humanitatem vero, ut materiale tantum, ac adorationis præcise terminum N.

ARTICULUS II.

AN, ET QUO CULTU LICITUM SIT SANCTOS COLERE? RECTENE ITEM AC UTILITER INVOCENTUR?

Non quærimus hic *de cultu civili*, cum prudentiores e protestantibus hunc non negent; sed *de religioso, seu sacro*; eoque non latriæ, quæ est suprema religiosa adoratio, soli Deo debita, dicens servitutem perfectam, proindeque nulli creaturæ puræ communicabilis; sed de longe inferiori, quem *duliam* diximus.

490. Dico I. Pie ac licite coluntur sancti, cultu religioso dulciæ. Est dogma catholicum et fidei, contra nostri ævi sectarios, eorumque majores, *Manichæos, Vigilantium*, etc. jam olim a tota damnata Ecclesia.

Prob. I. Ex SCRIPTURA: exemplo Patriarcharum, aliorumque Testamenti veteris. Nam 1º. Gen. 19. 1. *Venerunt duo angeli Sodomam..... et Loth..... ivit obviam eis; adoravitque pronus in terram; et dixit: obsecro, domini, etc.* 2º. Josue 5. v. 13. cum sub habitu viri latentem angelum cognovisset Josue, *cecidit pronus in terram, et adorans ait, etc.* Num. 21. Balaam, viso (Angelo stante in via) *adoravit eum pronus in terram: sed adoratio hæc non fuit latriæ; hanc enim angeli non permisissent; ergo inferioris fuit ordinis, non mere civilis, quæ etiam malis impenditur (et sane ridiculum foret dicere, angelis deberi honorem civilem); ergo sacra. Par vero est ratio de sanctis in cælo regnantibus, quæ de angelis.*

Nec refert, quod Apoc. 19. et 22. angelus delatum sibi a S. Joanne